

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi (HE 81/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Vuoden 2022 toinen lisätalousarvioesitys on poikkeuksellisen suuri johtuen Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan aiheuttamista määrärahatarpeista. Hallitus esittää nettomääräisesti noin 2,3 mrd. euron lisäyksiä määrärahoihin ja noin 1,0 mrd. euron korotuksia tuloarvioihin.

Turvallisuus, huoltovarmuus ja vihreä siirtymä

Valiokunta pitää perusteltuna, että hallitus on reagoinut nopeasti muuttuneeseen turvallisuusympäristöön ja esittää välittömiä toimia puolustuskyvyn vahvistamiseksi. Lisämäärärahaa esitetään mm. puolustusvoimien toimintamenoihin (176 milj. euroa), materiaalihankintoihin (490 milj. euroa) ja vapaaehtoiseen maanpuolustukseen (3 milj. euroa). Myös Rajavartiolaitoksen resursseja vahvistetaan (20 milj. euroa) ja kehitetään kyberturvallisuutta (38 milj. euroa). Perusteltuja ovat myös Poliisin, Suojelupoliisin ja Häätäkeskuslaitoksen toimintamenojen lisäykset.

Valiokunta pitää myös hyvänä huoltovarmuutta tukevien toimien vahvistamista, johon ehdotetaan noin 293 milj. euron lisäystä. Suurin osa rahoituksesta kohdistuu maatalouteen, mutta lisäresursseja osoitetaan myös mm. perusväylänpitoon (40 milj. euroa) sekä yksityisteiden valtionavustuksiin (10 milj. euroa) energiapuun toimitusketjun parantamiseksi ja kotimaisen puun saataavuuden varmistamiseksi.

Venäjän aloittama sota kiihdyttää vihreää siirtymää, kun venäläisestä fossiilisesta energiasta pyritään irtautumaan. Vihreää siirtymää ja energiaomavaraisuutta koskevaan kokonaisuuteen esitetään yhteensä noin 175 milj. euron lisämäärärahaa. Tästä 125 milj. euroa osoitetaan energiatuen myöntämisvaltuuden lisäämiseen, joka suunnataan mm. vetyhankkeisiin ja akkustrategian mu-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp

Perustelut

kaisiin investointeihin. Öljylämmityksestä luopumiseen ehdotetaan huomioiden lisätalousarvion ja Valtion asuntorahaston rahoitus yhteensä 70 milj. euron lisäyksiä ja avustus laajennetaan kattamaan myös maakaasulämmityksestä luopumisesta aiheutuvia kustannuksia. Vihreää siirtymää vauhditetaan niin ikään lisäämällä sähköautojen latausinfraverkon avustuksia taloyhtiöille (20 milj. euroa) sekä tukemalla julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistämistä (15 milj. euroa).

Maahanmuutto ja Ukrainaannettava apu

Ukrainasta arvioidaan pakenevan Suomeen noin 60 000 henkilöä vuonna 2022, minkä vuoksi ehdotetaan vastaanottomenoihin noin 400 milj. euron ja vastaanoton asiakkaille maksettaviin tukiin noin 95 milj. euron korotusta sekä nostetaan Maahanmuuttoviraston toimintamenoja. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että Ukrainasta sotaa pakenevien lasten varhaiskasvatukseen esitetään 67 milj. euron lisäystä ja eri ikäisille järjestettävään kielikoulutukseen yhteensä 2,5 milj. euroa. Ukrainasta pakenevien lasten lastensuojelun järjestämisestä arvioidaan aiheutuvan noin 5 milj. euron kustannukset. Myös turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa parannetaan vahvistamalla tuomioistuinten ja oikeusavun resursseja (3,6 milj. euroa). Tärkeää on niin ikään Ukrainasta sotaa pakenevien perhesuhteiden selvittäminen ja niiden rekisteröinnit väestötietojärjestelmiin digi- ja väestötietovirastossa.

Ukrainan akuutin humanitaarisen tilanteen helpottamiseksi ja jälleenrakennuksen tukemiseksi varsinaiseen kehitysyhteistyöhön lisätään 70 milj. euroa. Lisäyksiä esitetään myös puolustusmateriaalisen tuen rahoittamiseen ja siviilipuolen materiaaliavun kustannuksiin.

Muita lisäyksiä

Hintojen nousun kompensointi. Valiokunta pitää myönteisenä kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin tehtävää ylimääräistä indeksitarkastusta, jolla kompensoidaan hintojen nopeaa nousua pienituloisille (noin 94 milj. euroa vuonna 2022). Jos inflaatio säilyy korkealla tasolla, vastaavia tarkistuksia tulee harkita myös jatkossa. Uudella logistiikka-alan kuljetustuella kompensoidaan puolestaan äkillistä polttonesteiden hinnan nousua (75 milj. euroa).

Koronaviruspandemian vaikutukset ja jälkihoito. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvien koronaviruspandemian rajoitustoimien vaikutusten vähentämiseen osoitetaan yhteensä 120 milj. euroa. Tarpeellisia lisäyksiä esitetään myös mm. korona-aikana kertyneiden rikosasioiden ruuhkien purkamiseen tuomioistuimissa ja Syyttäjälaitoksessa (3,9 milj. euroa) ja täytäntöönpanon ruuhkan helpottamiseen Rikosseuraamuslaitoksessa (2,2 milj. euroa), varusmiesten korona-ajan korotettuun ruokarahaan (7,2 milj. euroa), Rajavartiolaitokselle sisärajavalvontaan (2,1 milj. euroa) sekä aluehallintoviranomaisille aiheutuneisiin lisäkustannuksiin (6,0 milj. euroa).

Hyvinvointialueet ja kuntatalous. Hyvinvointialueiden, Helsingin ja HUS-yhtymän välttämättömien ICT-muutuskustannusten korvaamiseen ehdotetaan 150 milj. euron valtuutta, minkä lisäksi hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoitusta aikaistetaan rahoituslain (617/2021) edellyttämällä tavalla. Kuntien veromenetysten korvauksiin esitetään 101 milj. euron lisäystä johtuen matkaku-
lunvähennyksen määräaikaaisesta korotuksesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp

Tuloarviot ja valtion velka

Hallituksen esityksessä on nostettu yhteisöveron tuottoarviota 986 milj. euroa ja ansio- ja pääomatuloveroennustetta 221 milj. euroa ennakoitua paremman talouskehityksen seurauksena. Autoveron (-137 milj. euroa) ja energiaveron (-2 milj. euroa) tuottoennusteita on puolestaan alennettu. Sekalaisten tulojen arviota ehdotetaan korotettavaksi yhteensä 53 milj. eurolla, mikä johtuu erityisesti Tullin haltuun tuomittujen Bitcoin-virtuaalivaluuttojen arvioiduista myyntituloista. Sen sijaan korkotulojen, osakkeiden myyntitulojen ja voiton tuloarviota ehdotetaan alennettavaksi Suomen Pankin ennakoitua pienemmän tuloksen ja voiton tuloutuksen vuoksi.

Hallituksen esitys lisää valtion nettolainanoton tarvetta 1,3 mrd. eurolla ja valtion nettolainanotoksi arvioidaan noin 8,9 mrd. euroa vuonna 2022. Valtionvelan määrän arvioidaan olevan vuoden 2022 lopussa noin 138 mrd. euroa, mikä on noin 52 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Sisäministeriön hallinnonalalle esitetään noin 663 milj. euron lisäyksiä, josta suurin osa aiheutuu pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvusta (noin 493 milj. euroa). Esitykseen sisältyy myös Rajavartiolaitoksen 20 milj. euron valmiuspaketti kriisinsietokyvyn ja kriittisten suorituskkyjen kehittämiseksi. Poliisille esitetään yhteensä 17 milj. euron lisäystä. Tärkeä on niin ikään kyberturvallisuuden kokonaisuus, jossa esitetään yhteensä 6,3 milj. euron lisäyksiä Poliisille, Suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Häätäkeskuslaitokselle.

Valiokunta pitää myönteisenä myös pelastustoimen toimintamenoihin esitettyjä pieniä lisäyksiä (0,7 milj. euroa) ja nostaa esiin erityisesti pelastajakoulutusmäärän nostamisen valmisteluun ja suunnitteluun ehdotetun 0,16 milj. euron lisäyksen. Valiokunta viittaa aiempiin kannanottoihinsa (VaVM 14/2022 vp — VNS 2/2022 vp ja VaVL 8/2022 vp — VNS 1/2022 vp) ja pitää edelleen välttämättömänä, että koulutusmäärän kaksinkertaistamiseen varataan riittävät resurssit vuodesta 2023 alkaen.

20. Rajavartiolaitos

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentilla esitetään 128 milj. euron korotusta kahden uuden vartiolaivan hankintavaltuuteen, joka nousee siten 448 milj. euroon. Hankinnalla korvataan kolme vanhaa ulkovartiolaivaa. Ti-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 27

lausvaltuus hyväksyttiin vuoden 2021 neljännessä lisätalousarviossa, jolloin myös aiempaa kustannusarviota nostettiin 65 milj. eurolla. Kustannusarvioiden nopea kohoaminen aiheutuu pääosin koronapandemian ja Venäjän aloittaman hyökkäyssodan kiihdyttämästä raaka-aineiden ja komponenttien hintojen sekä telakoiden riskivarausten noususta.

Valiokunta pitää markkinatilannetta poikkeuksellisen vaikeana ja toteaa, että väistämätön hankintakustannusten nousu on katettava. Tarpeen on lisäksi tarkistaa alusten suorituskykyä vastaamaan muuttunutta turvallisuustilannetta. Valiokunta pitää niin ikään edelleen välttämättömänä (kuten VaVM 33/2021 vp — HE 146/2021 vp, HE 216/2021 vp), että valtion isot hankinnat pysytään toteuttamaan parhaalla mahdollisella hankintaosaamisella ja hyödyntämään parhaita käytäntöjä sekä osaamista myös poikkihallinnollisesti.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 665 milj. euron määrärahalisäyksiä ja 1,571 mrd. euron vähennyksiä, joten hallinnonalan määrärahat pienenevät nettomääräisesti yli 900 milj. eurolla. Vähennykset johtuvat pääosin monitoimihävittäjien vuoden 2022 maksuosuuden siirtämisestä (-1,455 mrd. euroa) tuleville vuosille. Sopimus hävittäjien hankinnasta on tehty vuoden 2021 lopussa ja rahoitus päivitetään tässä yhteydessä vastaamaan hankinnan etenemistä. Hallituksen esitys sisältää myös muita puolustusmateriaalihankintojen menoajoitusten tarkistuksia ja uudelleen budjetointeja sekä arvonlisäverojen vähennyksen (-116 milj. euroa).

Toimintaympäristön muutoksesta aiheutuvia lisäyksiä esitetään pääluokkaan yhteensä yli 670 milj. euroa, josta nopeasti toteutettaviin puolustusmateriaalihankintoihin osoitetaan noin 490 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan uutta noin 1,739 mrd. euron suuruista puolustuskyvyn parantamisen tilausvaltuutta vuosille 2022—2027, josta syntyy menoja vuodesta 2023 alkaen. Puolustusvoimien toimintamenoihin kohdistetaan puolestaan 174 milj. euron lisäys, jolla nopeutetaan mm. puolustuselonteossa linjatun henkilöstömäärän kasvattamista 500 henkilötyövuodella, lisätään sopimussotilaiden ja kertausharjoitusten määrää sekä kompensoidaan polttoaineen hinnan nousua.

Valiokunta pitää myönteisenä, että materiaalihankintojen tilauksia on jo käynnistetty, koska toimitusaikataulut saattavat Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurauksena pidentyä ja materiaalin saannin odotetaan lisäksi sekä vaikeutuvan että kallistuvan. Saadun selvityksen perusteella on tarkoituksenmukaista, että hankintoja tehdään joustavasti ja markkinoiden kustannustehokkaimpia ratkaisuja etsien. Vaikka hankintojen kotimaisuusaste on hyvä, kotimaista tuotantoa on edelleen tarpeen mahdollisuuksien mukaan laajentaa huoltovarmuuden ja työllisyyden parantamiseksi.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös vuoden 2021 ennakkollisen kustannustason ja valuuttakurssimuutosten toteuman tarkistus, joka turvaa määrärahojen ostovoimaa. Toteuma oli noin 10 milj. euroa suurempi kuin vuonna 2021 tehty ennakkollinen 1,5 prosentin korotus. Vuonna 2022 hinto-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 28

jen nousu on edelleen kiihtynyt, siksi valiokunta pitää tarpeellisena, että hallitus harkitsee ennakkollisen kustannustason korotusta, jos inflaatio pysyy pitkään korkealla.

Tarpeen on niin ikään vapaaehtoisen maanpuolustuksen määrärahoihin esitettävä noin 3,2 milj. euron lisäys, josta suurin osa osoitetaan Maanpuolustuskoulutussyhdistyksen koulutuksen lisätarpeisiin. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä (kuten VaVL 8/2022 vp — VNS 1/2022 vp), että reserviläisten koulutuksen ohella on tärkeä vastata kansalaisten kasvaneeseen kiinnostukseen maanpuolustuksesta huolehtimalla kaikille avoimesta varautumis- ja turvallisuustaitojen koulutuksesta, johon sisältyy myös kyberturvallisuus ja informaatiovaikuttamisen hallintaa. Oma vahva maanpuolustustahtomme ja puolustuskykymme tukee kaikkia puolustuspoliittisia päämääriämme.

Valiokunta pitää perusteltuina myös muita pääluokkaan tehtyjä lisäyksiä, kuten jo aiemmin korotetun varusmiesten ruokarahan kattamista sekä Ukrainan materiaalitukea, josta osan odotetaan palautuvan myöhemmin valtiovarainministeriön pääluokkaan EU:n rauhanrahaston kautta.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Hyvinvointialueiden rahoituslain (617/2021) mukaan hyvinvointialueille tammikuussa maksettava maksuerä on 2/12 koko vuoden rahoituksesta, mutta siirtymävaiheessa laki edellyttää, että vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä maksetaan puolet jo 1.12.2022. Valtion vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa määrärahan mitoituksessa on käytetty arviota, jonka mukaan tammikuussa 2023 maksettava maksuerä olisi ollut 1/12 koko vuoden rahoituksesta. Momentille lisätään siksi 880,5 milj. euroa, minkä lisäksi momentille lisätään 99,5 milj. euroa, joka aiheutuu hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen määrää koskevan arvion tarkentumisesta.

Hyvinvointialueiden käynnistämisen ja järjestämisvastuun siirron kannalta on myös tärkeää, että momentille 28.70.05 sisältyy 150 milj. euron valtuus välttämättömien ICT-muutuskustannusten korvaamiseen tarkoitettuihin avustuksiin. Tästä 50 milj. euroa siirretään palvelurakenteen kehittämiseen vuodelle 2022 varatuista määrärahoista. Myöntämisvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 50 milj. euroa vuonna 2022 ja 100 milj. euroa vuonna 2024.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä seurataan ja että huolehditaan myös siitä, että hyvinvointialueilla on kannuste lisätä toiminnan tuottavuutta ja vaikuttavuutta. Palvelujen parantamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi on myös tärkeää huolehtia tietojärjestelmien toimivuudesta sekä siitä, että ne tuottavat laadukasta, ajantasaista ja yhteismitallista tietoa palveluiden järjestäjien sekä asiakkaiden tarpeisiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 29

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen esitykseen sisältyy 120 milj. euron tukipaketti lapsiin ja nuoriin kohdistuvien koronaviruspandemian rajoitustoimien vaikutusten vähentämiseksi ja oppisvajeiden paikkaamiseksi. Määrärahaa kohdistetaan 58 milj. euroa varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, 26 milj. euroa ammatilliseen koulutukseen ja 17 milj. euroa lukiokoulutukseen. Lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuvaan nuorisotyöhön osoitetaan 7 milj. euroa, harrastamisen Suomen malliin 5 milj. euroa ja Liikkuva koulu ja opiskelu sekä Liikkuva aikuinen -ohjelmien toimenpiteisiin 2 milj. euroa. Tukipakettia täydentää sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan (33.60.39) sisältyvä 5 milj. euron lisäys lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamiseen.

Lisäykset ovat tarpeellisia, sillä pitkään jatkunut koronaepidemia rajoituksineen ja poikkeuksellisine opetusjärjestelyineen aiheutti kaikilla koulutusasteilla oppimisvajetta. Jotta ongelmat eivät pahene ja pitkity, on tärkeää toimeenpanna nopeita ja tehokkaita toimia oppimisvajeen paikkaamiseksi. Jatkossa on edelleen seurattava epidemian pitkäaikaisia vaikutuksia ja varauduttava tarvittaessa lisäämään tukitoimia oppimis- ja hyvinvointivajeen vähentämiseksi.

Edellä mainitun lisäksi esitys sisältää määrärahoja Ukrainasta sotaa pakenevien lasten varhaiskasvatukseen (67 milj. euroa) sekä eri-ikäisille järjestettävään kielikoulutukseen (2,5 milj. euroa).

Valiokunta pitää tärkeänä, että Ukrainasta maahan saapuvien määrää ja palvelutarvetta seurataan ja arvioidaan myös tarvetta lisätä kuntien rahoitusta maahanmuutosta aiheutuvien kustannusvaikeuksien korvaamiseksi.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille ehdotetaan 5 milj. euron lisäystä, joka on tarkoitettu koulupäivän yhteydessä tapahtuvaan lasten harrastustoimintaan. Rahoitus liittyy koronakriisistä toipumiseen sekä Ukrainasta tulleiden lasten aktivointiin.

Valiokunta on tyytyväinen esitykseen, joka nostaa lasten ja nuorten harrastustoimintaan osoitetun rahoituksen 19,5 milj. euroon vuonna 2022. Lisämäärärahalle on tarvetta, sillä koronaepidemia ja Ukrainasta paenneiden lasten ja nuorten maahan saapuminen lisäävät entisestään hyvinvointia tukevan harrastustoiminnan kysyntää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että nyt esitetyn määrärahan osalta hakukriteerit muotoillaan niin, että määrärahan käyttö on joustavaa, ja että tarpeen mukaan huomioon otetaan myös perusopetuksen valmistavassa opetuksessa olevat sekä erityistä harrastamisen tukea tarvitsevat lapset ja nuoret.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 30

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNON ALA

Toinen lisätalousarvioesitys sisältää maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan yhteensä 235 milj. euron lisäykset, josta 223 milj. euroa kohdistuu huoltovarmuutta ja samalla osin myös vihreää siirtymää tukeviin toimiin. Lisäksi pääluokassa 28 esitetään 45 milj. euroa maatalouden harjoittajille maksettaviin energiaveron lisäpalautuksiin.

Valiokunta pitää lisäyksiä tarpeellisena ja toteaa, että pääosa huoltovarmuutta tukevista toimista osoitetaan maatalouteen. Tästä noin kaksi kolmasosaa kohdistetaan suoraan tuottajille heidän taloustilanteensa helpottamiseen. Rahoituksen jakautumista eri tuotantosuuntien välillä pidettiin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tasapuolisena. Loppukolmannes maatalouden lisäyksistä edistää uusien energiamuotojen tuotantoa ja käyttöä sekä ravinteiden aiempaa parempaa hyödyntämistä, ml. biokaasun edistäminen osana kiertotaloutta. Valiokunta korostaa kaikkien tukien kohdentamista aktiiviviljelyyn ja ruoantuotantoa edistäviin toimenpiteisiin.

Valiokunta viittaa aiempiin kannanottoihinsa (VaVM 14/2022 vp — VNS 2/2022 vp, VaVM 4/2022 vp — HE 2/2022 vp, HE 26/2022 vp ja VaVM 33/2021 vp — HE 146/2021 vp, HE 216/2021 vp) ja on edelleen huolissaan siitä, että maatalousyritykset joutuvat toimimaan erittäin epävarmoilla markkinoilla varsinkin, kun maatalouden kannattavuus on ollut heikko jo useita vuosia. Tilanne kriisiytyi vuonna 2021, kun kustannusten nousu yhdistyi alhaiseen satotasoon kuivan ja kuumien kesien seurauksena. Venäjän aloittaman sodan myötä tuotantopanosten hintojen kallistuminen kiihtyi, ja hinnat ovat jopa kaksinkertaistuneet lannoitteiden, energian ja rehujen osalta vuoden takaiseen ajankohtaan verrattuna. Tämä heikentää entisestään sekä tilojen maksuvalmiutta että lainanmaksukykyä ja voi johtaa yhä useammin toiminnan lopettamiseen, etenkin jos kotieläintuotteiden tuottajahinnat eivät kohoa selvästi nykyistä nopeammin. Vilja, öljy- ja valkuaiskasvien tuottajahinnat sen sijaan ovat nousseet kuluneen talven aikana, mikä helpottaa viljatilojen tilannetta, jos käynnissä olevan kasvukauden sato onnistuu ja hintataso pysyy korkealla.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella huoltovarmuuspaketti kattaa noin neljänneksen vuonna 2021 tapahtuneesta kustannusten noususta. Hintojen kohoaminen on kuitenkin jatkunut vuonna 2022, eikä tilanteen ennusteta muuttuvan vuonna 2023. Tukitoimet eivät siten riitä vallitsevan tilanteen korjaamiseen, vaan kannattavuuden pysyvä parantaminen edellyttää etenkin markkinoilta saatavan tuottajahinnan nousua.

Valiokunta painottaa näin ollen aiempien kantojensa mukaisesti, että reilut kauppatavat on saatava käyttöön, jotta tuottajan osuus lopputuotteen hinnasta kasvaa. Kannattavuuden parantaminen on ehto tuotannon jatkuvuudelle, huoltovarmuuden turvaamiselle ja ylipäättään kotimaisen ruokaketjun tulevaisuudelle.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että myös kalatalous on huomioitu huoltovarmuutta parantavissa toimenpiteissä. Merialueilla ja sisävesillä toimiville kalatalouden yrityksille esitetään 5 milj. euroa (mom. 30.40.62) tuotantokustannusten nousun ja kansainvälisen kriisin aiheuttamien vaikutusten kompensointiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 31

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Huoltovarmuuden ja vihreän siirtymän edistämiseksi momentille lisätään 40 milj. euroa valtakunnallisen puutermiinaliverkoston edistämiseen ja energiapuun toimitusketjujen resilienssin parantamiseen. Valiokunta pitää esitystä hyvänä ja tarkoituksenmukaisena, ja on tyytyväinen myös yksityistieavustusten korottamiseen 10 milj. eurolla (31.10.31) huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi.

Valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, ettei perusväylänpidon rahoitustaso anna mahdollisuutta väylien korjausvelan vähentämiseen. Tilannetta pahentaa voimakas kustannusten nousu, mikä vähentää mahdollisuuksia mm. päällysteiden korjaamiseen ja paikkaamiseen. Tämä nopeuttaa tieverkon kunnan heikkenemistä ja heijastuu myös tiekäyttäjien ajo- ja kuljetuskustannuksiin sekä liikenneturvallisuuteen. Teiden korjausvelan arvioidaan kasvavan tänä vuonna 60—70 milj. eurolla, jolloin se kasvaisi noin 1,64—1,65 mrd. euroon.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta pitää perusteltuna, että aiemmin päätetyt Saimaan kanavan sulkujen pidentämiseen sekä kanavan vedenpinnan nostoon tähtäävät investoinnit perutaan, koska hankkeiden edistämiseksi ei ole tällä hetkellä edellytyksiä. Hankkeille osoitetusta yhteensä 95 milj. euron valtuudesta perutaan vielä sitomatta oleva 92,9 milj. euroa.

Valiokunta painottaa, että kanavaliikenteen päätyttyä on erittäin tärkeää löytää korvaavia reittejä tavaraliikenteelle ja vauhdittaa tie- ja rataverkolla tarvittavia kunnostus- ja kehittämistoimia. Saa-dun selvityksen mukaan kanavaliikenteen päättyminen merkitsee noin 1,3 milj. tonnin tavaramäärän siirtymistä tie- ja rautateille.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Talousarvion mukaan määrärahaa saa käyttää luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hin-tatuen maksamiseen Saimaan alueella. Luotsauslain 6 §:n 5 momentin mukaan luotsausyhtiölle korvataan alennetusta yksikkö hinnasta aiheutuvat tulonmenetykset osin tai kokonaan. Koska val-litsevasta geopoliittisesta tilanteesta johtuen Saimaan kanavaa ei juurikaan käytetä, luotsauksesta vastaava yhtiö ei saa luotsauksesta tuloja eikä myöskään volyyymiperusteista valtionavustusta kiinteiden kustannusten kattamiseen. Luotsausyhtiö joutuu kuitenkin ylläpitämään luotsausval-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 31

miutta yhtiölle asetetun palveluvelvoitteen nojalla ja luotsausten uudelleenkäynnistymisen varalta.

Valiokunta ehdottaa momentin päätösosan muuttamista siten, että Saimaan alueen luotsaukseen myönnettyä määrärahaa saa käyttää myös luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin. Tuki perustuisi valtionavustuslakiin ja sen nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen, jossa määritellään tarkemmat tukiehdot.

Muutoksella ei ole vaikutusta momentin määrärahaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. kappale kuten HE 81/2022 vp)

Momentin perusteluja täydennetään siten, että Saimaan alueen luotsaukseen myönnettyä määrärahaa saa käyttää luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin. (Uusi)

Momentin käyttösuunnitelma muutetaan seuraavaksi:

Käyttösuunnitelma (euroa)

Hankintatuki täyssähköhenkilöautoille sisältäen henkilöautojen etanoli- ja kaasukonversiotuet	9 500 000
Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille pakettiautoille	4 500 000
Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille kuorma-autoille	5 000 000
Hankinta- ja konversiotuki (RRF pilari3)	2 500 000
Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemi (RRF pilari3)	1 500 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	8 600 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	3 800 000
Yhteensä	36 241 000

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ehdotetaan 48 milj. euron lisäystä, jolla korvataan koronapandemiasta aiheutuvaa matkustajamäärien laskua sekä linja-autoliikenteen nousseita liikennöintikustannuksia.

Lisäys on erittäin tarpeellinen, sillä joukkoliikenne ei ole vielä palautunut koronaa edeltävälle tasolle, minkä lisäksi korkea polttoaineen hinta on nostanut linja-autoliikenteen kustannuksia. Joukkoliikennepalveluiden turvaaminen on kuitenkin välttämätöntä mm. kansalaisten liikkumisen sekä työ- ja opiskelumatkojen sujuvuuden kannalta, minkä lisäksi joukkoliikenteellä on tärkeä merkitys ympäristötavoitteiden toimeenpanossa.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 35

Valiokunta pitää tärkeänä, että tuen tarvetta ja vaikutuksia seurataan ja että hallituksella on myös jatkossa valmiutta joukkoliikenteen elvyttävään tukemiseen. Kestävän liikkumisen ja vähäpäästöisyyden edistämiseksi on tärkeää, että julkisen henkilöliikenteen matkustajamäärät ja palvelutaso saadaan vähitellen palautettua koronapandemiaa edeltäneelle kasvu-uralle.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vuoden 2022 toinen lisätalousarvioesitys edistää ympäristöministeriön hallinnonalalla vihreää siirtymää ja huoltovarmuutta yhteensä noin 120 milj. eurolla, joka on noin kolmannes hallinnonalan nykyisestä budjettirahoituksesta. Lisäykset ovat valiokunnan mielestä merkittäviä ja niillä voidaan vauhdittaa vihreän siirtymän investointeja ja ilmastotoimenpiteitä sekä parantaa ravinne- ja energiaomavaraisuutta.

Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus esittää lisäresursseja myös vihreän siirtymän lupakäsittelyn nopeuttamiseen (mom. 32.01.02, 28.40.01 ja 35.01.01). Tämä on entistään tärkeämpää vallitsevassa korkean inflaation tilanteessa, jotta hankkeiden kustannukset eivät kohoa kohtuuttomasti viranomaiskäsittelyn aikana.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta lisää saadun selvityksen perusteella momentin päätösosaan mahdollisuuden käyttää määrärahaa myös energiatehokkuuden kohentamiseen. Täydennys vastaa varautumisen ministeriöryhmän asiasta tekemää kirjausta ”Ravinne- ja energiaomavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä”. Tukea voidaan näin ollen myöntää lisäksi hankkeille, joissa kehittämiskohteenä on esimerkiksi bioenergian tuotanto tai jäteveden lämmön talteenotto.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. kappale kuten HE 81/2022 vp)

Momentin perusteluja täydennetään siten, että määrärahaa saa käyttää ravinteiden kierrätyksen ja talteenoton *sekä energiatehokkuuden* investointi- ja TKI-hankkeiden avustuksiin, hankintamenoihin ja muihin kulutusmenoihin.

(3. ja 4. kappale kuten HE 81/2022 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Pääluokka 35

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta pitää tarpeellisena, että kotitalouksille suunnattua öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen avustusta korotetaan yhteensä 60 milj. eurolla (käsiteltävä momentti 40 milj. euroa ja Valtion asuntorahasto 20 milj. euroa) Myös vastaavaa kunnille, seurakunnille sekä yhdistyksille osoitettavaa avustusta korotetaan lähes 10 milj. eurolla (mom. 35.20.34). Tukea on tarkoituksenmukaista niin ikään laajentaa kattamaan maakaasulämmityksestä luopumisesta aiheutuvia kustannuksia. Avustuksilla vauhditetaan irtautumista venäläisestä fossiilista energiasta ja vahvistetaan samalla energiaomavaraisuutta sekä vihreää siirtymää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan avustusten kysyntä on runsasta, joten nyt esitetty lisäys ei todennäköisesti tule riittämään vuoden 2022 tarpeeseen. Tilannetta on siten seurattava ja tarvittaessa rahoitusta on tarkistettava syksyn 2022 lisätalousarvioesityksessä. Valiokunta painottaa lisäksi, että avustukset on suunnattava kustannustehokkaisiin ratkaisuihin, joissa valtiontuella saavutetaan suurin mahdollinen hyöty. Tärkeää on niin ikään huolehtia helposti saatavilla olevasta neuvonnasta, jotta avustushakemusten käsittely ei viivästy niissä olevien puutteiden vuoksi. Lisäksi jatkossa on tarpeen ottaa huomioon myös säätiöiden mahdollisuus saada avustusta.

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 2 303 575 000 euron lisäystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 1 036 912 000 euron lisäystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 1 266 663 000 euron lisäystä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrarahat varsinainen talousarvio, ensimmäinen ja toinen lisätalousarvio huomioon ottaen 67 844 053 000 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 81/2022 vp sisältyvän ehdotuksen valtion vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta päättää, että vuoden 2022 toista lisätalousarviota sovelletaan 1.7.2022 alkaen.

Helsingissä 21.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp

varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Timo Heinonen kok (osittain)
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Heli Järvinen vihr
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps (osittain)
varajäsen Sari Essayah kd (osittain)
varajäsen Kalle Jokinen kok (osittain)
varajäsen Toimi Kankaanniemi ps (osittain)
varajäsen Jani Mäkelä ps (osittain)
varajäsen Lulu Ranne ps (osittain)
varajäsen Veronica Rehn-Kivi r
varajäsen Janne Sankelo kok (osittain)
varajäsen Jussi Wihonen ps (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Vastalause 1 ps

Yleisperustelut

Venäjän hyökkäyssodan seuraukset ovat kevään mittaan alkaneet paljastua. Vihreän siirtymän lisäksi nyt myös geopolitiikka on nostanut energiahintoja. Pohjoisesta sijainnistamme seuraa huomattava lämmityksen tarve. Maamme kaukainen sijainti meren takana tarkoittaa, että tavaravientimme ja -tuontimme kannalta kriittiset merikuljetusten hinnat ovat kallistuneet, mikä heikentää kansainvälistä hintakilpailukykyämme. Harvaan asutun maamme sisäiset pitkät välimatkat tekevät työssäkäymisestä ja arkisesta asioinnista kalliita. Korkeita polttoainehintoja maksavat kauppan hyllyillä nekin, jotka eivät joudu itse henkilöautoa ajamaan. Elintarvikkeiden kallistuminen satuttaa suhteellisesti eniten pienituloisia. EU:n Fit for 55 -esitykset toteutuessaan nostaisivat hintatasoa entisestään.

Kuten aiemmin euro- ja koronakriiseissä, ulkomaankaupan ja maailmantalouden heikentyminen jättävät talouden kasvun lähes täysin kotimaisen kysynnän ja myös velkaantumisen varaan. Vaikka hetken aikaa luulimme, että pahin olisi koronakriisin myötä ohi, Venäjän sota on osoittanut, että kriisit eivät maailmasta tule loppumaan. Tällä kertaa suurin uhka kansantaloudellemme saat- taakin piillä kotimarkkinoiden rajussa supistumisessa.

Kohonneiden elinkustannusten myötä automaattiset vakauttajat voivat heikentää julkista taloutta huomattavasti, kun sosiaaliturvamenot kasvavat ja verotulot laskevat taloudellisen aktiviteetin hiipuesssa.

Ratkaisematon eurokriisi nostaa taas päätään

Talousennusteet ja hallituksen politiikka eivät huomioi eurokriisiä, joka on lyhyen tauon jälkeen taas nostamassa päätään. Koska Etelä-Eurooppa on ajautumassa korkotason nousun myötä kriisiin, seurauksena on poliittista levottomuutta useissa maissa ja uusia tukipaketteja, todennäköisesti vielä tämän vuoden aikana, joissa Suomi tavalla tai toisella maksaa Etelä-Euroopan menoja miljardeilla euroilla.

Mikäli eurokriisin uudelleen käynnistymistä ei saada estettyä nopeilla yhteisvastuita ja tulonsiirtoja kasvattavilla raha- ja finanssipoliittisilla toimilla, kasvu tulee jäämään ennusteista ja valtion menojen ja vastuiden kasvu ylittää ennusteet. Toisaalta, mikäli nämä toimenpiteet saadaan toteutettua, se myös lisäisi Suomen valtion menojen ja vastuiden kasvua ja heikentäisi kansallista suvereniteettia siirtämällä toimivaltaa pysyvästi EU:lle. Hallituksen kantojen on oltava selvät etukäteen, ja ne on saatettava eduskunnalle tiedoksi jo etukäteen eikä viime tingassa.

Suomen ei tule ajaa ansaan, jossa pyrimme pitämään julkisen taloutemme kunnossa, mutta käytämme sitä kautta syntyvän taloudellisen liikkumavaramme niiden maiden rahoittamiseen, joiden julkinen talous ei ole kunnossa. Lopputulos on nimittäin sama: Suomen julkisen talouden tila heikkenisi yhtä paljon, mutta vastuiden kasvattaminen päättyisi muiden maiden hyväksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Lyhytaikaisen energiakriisin aiheuttama kysyntälama ja kilpailukyvyn menetys torjuttava

Tulevaisuuden osalta näkymiä hallitsee kaksi vaihtoehtoista skenaariota. Ensimmäisessä skenaariossa toimintaympäristö on muuttunut pysyvästi huonoksi: Venäjän kansantalous pysyy eristyksissä ja vihreä siirtymä kiihtyy pakon edessä, jolloin hintataso säilyy korkeana aina siihen asti, kunnes energiatuotanto ja liikenne on pystytty korvaamaan uusiutuviin energialähteisiin pohjautuvalla teknologialla. Ilmeinen riski on, että kansalaiset eivät hyväksy elintason pysyväisluonteista laskua ja vaativat suuria palkankorotuksia, mikä tuhoaisi maamme kilpailukyvyn ja kasvattaisi pysyvästi julkisen sektorin menoja. Kansallisin toimin aiheutettu inflaatiokierre ei johtaisi onnelliseen loppuun, sillä euroympäristössä devalvaatiolla ei voi palauttaa hintakilpailukykyämme.

Toisessa, optimistisemmassa skenaariossa maailmanmarkkinoilta löytyy ja pystytään lyhyen siirtymäkauden jälkeen kuljettamaan Euroopan käyttöön öljyä ja maakaasua siten, että rajumpi ja pysyvä elintason romahdus voidaan välttää. Tällöin tärkeintä olisi estää kotimaisen kysynnän romahtaminen siirtymäkauden aikana, sillä muutoin palkkojen ja sosiaalimenojen nousupaine tuhoaisi Suomen hintakilpailukyvyn, jolloin vaikutukset olisivat pitkäkestoiset.

Optimistista skenaariota tukee esimerkiksi havainto, että öljyn maailmanmarkkinahinta muuttaman vuoden päässä oleville toimitusajoille on huomattavasti tämänpäiväistä hintatasoa alhaisempi.

Energiakriisi ratkaistava

Perussuomalaisten näkökulmasta olisi järkevää luottaa markkina-arvioon pahimman energiakriisin väliaikaisuudesta ja tukea yrityksiä ja kotitalouksia sekä kohdennetuilla kooltaan merkittävillä toimilla että yleisillä kooltaan pienemmillä toimilla. Tämä olisi todennäköisesti julkisen talouden kestävyysdenkin näkökulmasta parempi ratkaisu.

Eduskunnan valiokunnille annetuissa asiantuntijalausunnoissa todetaan selkeästi, että päästökaupan osuus sähkön hinnannousussa on merkittävä. Sähkön hinta olisi mahdollista puolittaa tauotamalla päästökauppa EU-tasolla. Kyseessä olisi välttämätön kriisiaikojen toimi, jota todennäköisesti suuret EU-maat alkavat kylmän talven yhteydessä kannattaa. Kukaan ei käytä fossiilista energiaa nykyisellä hintatasolla yhtään enempää kuin on pakko. Siksi edes ilmastonmuutoksen vastainen toiminta tai uusiutuvien energiantuotantotapojen kannattavuus eivät vaarantuisi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selonteon siitä, millaisia vaikutuksia suomalaisella kireällä ilmastopolitiikalla ja kielteisellä suhtautumisella energiatukiin on maamme elinkeinoelämän kansainväliseen hintakilpailukykyyn tilanteessa, jossa muilla mailla on huomattavasti maltillisemmat ilmastotavoitteet ja merkittävästi suuremmat energiatuet kotitalouksille ja yrityksille.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus alkaa viipymättä valmistella kotitalouksien ostovoiman turvaavaa ja palkkainflaatiokierrettä ehkäisevää toimenpidekokonaisuutta.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus alkaa edistää EU-tasolla päästökaupan määräraikaista keskeyttämistä tai merkittävää keventämistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu ylimitoitetuista ilmastopoliittisista tavoitteista ja vaihtaa ne EU:n sitoviin minimitasoihin, ettei maamme kilpailukyky heikentyisi tarpeettomasti.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee, mille ryhmille kohdennettuja energiatukia tulisi erityisesti suunnata ja mikä olisi julkisen talouden kestävyys huomioiden paras tapa alentaa polttonesteiden yleistä hintatasoa esimerkiksi valmisteveroa ja uusiutuvien polttoaineiden jakeluvetoa alentamalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää venäläisen öljyn tullimaksuja. Korkeilla tullimaksuilla viennistä Venäjälle jäävää rahamäärää olisi mahdollista pienentää, ja tullista saatavilla tuloilla voitaisiin rahoittaa esimerkiksi energiaverojen madaltamista tai Ukrainan tukemista.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus korottaa työtulovähennystä työnteon kannustavuuden lisäämiseksi ja kallistuneiden työmatka- ja elinkustannusten kompensoimiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja toteuttaa asianmukaiset indeksikorotukset tuloverotaulukoihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus ilmoittaa eduskunnalle jo etukäteen, miten se aikoo suhtautua EU:n tulonsiirto- ja velkaunioniulottuvuuksia edistäviin hankkeisiin, ja erityisesti, miten se aikoo kyseisten esityksien toteutumisen torjua, jos niiden hyväksymiseen unionitasolla riittää enemmistöpäätös.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus estää Fit for 55 -sosiaalirahaston läpimenon määräenemistöpäätöksellä tarvittaessa ilmoittamalla etukäteen, että esityksen kannalta välttämätöntä ja yksimielisyyspäätöstä edellyttävää rahoitusta ei Suomi tulisi hyväksymään.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selonteon, jossa valtion talousarvion määrärahat pääluokittain priorisoidaan siten, että välttämättömät, tarpeelliset ja vähemmän tarpeelliset menokohteet on selkeästi eroteltu, tavoitteenaan välttämättömien menojen turvaaminen kaikissa tilanteissa luomalla selkeät listat niistä asioista, joista voidaan pakon edessä luopua.

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus vähentää kuntia sitovia velvoitteita ja siten huolehtii kuntien kyvystä selvittää taloudellisesti suomalaisten peruspalveluiden saatavuudesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus tasapainottaa julkisen talouden kestävyyttä ennemmin julkisen sektorin tehtävien karsimisella ja eläköitymisen kautta kuin veroasteen korottamisella.

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa huolella valtion velka- ja takausvastuiden kehitystä ja pyrkii vähentämään kokonaisvastuita sekä riskien keskittymistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että yleisen turvallisuuden parantamiseksi rikosalttiutta vähennetään huolehtimalla julkisilla paikoilla tapahtuvan rikollisuuden riittävästä rangaistuksista ja nollatoleranssista sekä riittävästä poliisiapartioinnista muun muassa varmistamalla 8 000 poliisimiehen tavoitetason saavuttaminen.

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus puuttuu välittömästi ja päättäväisesti jengiytymiskehitykseen, jotta Suomi välttyisi Ruotsin kaltaiselta nuorten oirehtimiselta.

Vastalauseen epäluottamusehdotus

Eduskunta toteaa, että hallitus talouspolitiikallaan kasvattaa vastuuttomasti valtion menoja ja vastuita tavalla, joka ei edistä suomalaisten kestävästä hyvinvointia. Pieni- ja keskitu-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

loisten ostovoima heikkenee huomattavasti kohonneen inflaation myötä, ja työssäkäynti uhkaa käydä kannattamattomaksi kohonneiden kustannusten myötä. Ilmastotoimet tulevat edelleen kasvattamaan elämisen, asumisen ja autoilun kustannuksia. Hallitus kiihdyttää toimillaan ilmastoinflaatiota. Maatalous on kannattavuuskuopassa, ja metsäpolitiikkamme on lipumassa kansallisista käsistä. Palkkainflaatio ja kohoavat yksikkötyökustannukset uhkaavat heikentää vientimme kilpailukykyä. Eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut kansalaisten ostovoiman tukemisessa, kansallisten etujen puolustamisessa sekä taloudenhoidossa eikä nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

10. Omistajaohjaus

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Gasum Oy:n pääomitus ja varautuminen Finnair Oyj:n lainojen valtiontakaukseen ovat euromääräisinä huomattavan kokoisia. Suomen julkisen talouden takausvastuut ja ennen kaikkea näistä vastuista seuraavien riskien keskittyminen ovat kasvaneet merkittävästi tavalla, jonka voidaan katsoa vaarantavan julkisen talouden vakauden ja vähentävän poliittista liikkumavaraa jatkossa. Hallituksen omistajaohjauspolitiikka on väkisin kriisien keskellä reaktiivista, ja tämän takia politiikan taustalla oleva strategia ja yksittäisten toimintojen tavoitteet ja seuraukset tulisi selvittää huolellisesti. Strategiatyön merkitys korostuu nykyisessä erittäin haastavassa toimintaympäristössä. Erityisesti Finnairin pitkäaikainen toimintasuunnitelma on tärkeä osa tätä kehikkoa, sillä korkealla todennäköisyydellä muutos toimintaympäristössä on pitkäaikainen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus päivittää omistajaohjausstrategiaansa siten, että huoltovarmuus ja turvallisuus korostuvat tavoitteissa ja että takausvastuiden ja riskikeskittymien vähentäminen tapahtuu ensisijaisesti kohteista, jotka eivät kuulu huoltovarmuuden tai turvallisuuden piiriin.

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Suomen sitoutuminen YK:n tavoitteeseen kehitysyhteistyömäärärahojen 0,7 %:n osuudesta BKT:sta tulee hylätä. EU:ssa ainoastaan taloudellisesti vahvimmat Pohjoismaat ja finanssisektorillaan vaurastunut Luxemburg ovat yltäneet tavoitteeseen muiden EU-maiden keskiarvon ollessa merkittävästi alhaisempi. Suomella ei ole Norjan energiaesiintymiä tai Ruotsin omaa valuutaa, ja talousvaikeutemme ovat syvenemässä. BKT-osuustavoitteemme on oltava viitekehysmaittemme mukainen eli selvästi nykyistä matalampi. Kehitysyhteistyössä on jatkossa pyrittävä edistämään Suomen strategisia tavoitteita muun muassa vientisektorimme vahvistamisen, pakolaisuuden vähentämisen ja tuotannontekijöiden saatavuuden varmistamisen muodossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus suuntaa kehitysyhteistyöpanoksensa tulevina vuosina sodan runteleman Ukrainan tukemiseen esimerkiksi koulutuksen ja jälleenrakennuksen muodossa.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkistaa kehitysyhteistyön vastaavan Suomen pitkän linjan poliittisia ja taloudellisia etuja sekä mitoittaa kehitysavun määrän EU-maiden mediaanitasolle eli käytännössä leikkaa kehitysapupanoksia.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

40. Maahanmuutto

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)

Ukrainasta sotaa pakenevien vastaanottomenoihin ja muihin kuluihin lisätalousarvio lisää määrärahoja pelkästään kuluvalle vuodelle 580 miljoonaa euroa. Hallitus päätti marraskuussa 2021 nostaa Suomen pakolaiskiintiön 1 050 henkilön tasolta historiallisen korkealle 1 500 henkeen. Ukrainan kriisin ajaksi olisikin perusteltua julkisen talouden kestävyyttä ajatellen perua jo päätetty korotus ja väliaikaisesti toteuttaa

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus kompensoi Ukrainan sotaa pakenevien vastaanottamisesta aiheutuvat kulut laskemalla väliaikaisesti Suomen pakolaiskiintiön nolleen.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jolla minimoidaan humanitaarinen maahanmuutto ja muutetaan se väliaikaiseksi ja työperäisessä maahanmuutossa korostetaan kykyä tulla toimeen työtulolla ja palautetaan ajalliset sekä tulo-rajalliset karenssit.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot

Puolustuselonteon henkilöstömäärälinjauksissa ei ole voitu huomioida Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden aiheuttamia lisärekryointitarpeita tai kertausharjoitusten lisäämistä. Siten 500 henkilötyövuoden lisäys voi olla riittämätön. Maanpuolustuskoulutus MPK:n toiminnan pitkäjänteisyyden kannalta on välttämätöntä, että järjestön toiminnan rahoitus siirretään suoran budjettirahoituksen piiriin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa riittävän Puolustusvoimien henkilöstömäärän nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa.

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Puolustustarvikkeissa tilauksia tulisi kohdistaa kotimaahan aina, kun se on huoltovarmuussyistä tai osaamisen säilymisen kannalta perusteltua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus korostaa puolustusmateriaalihankintojen kotimaisuusasetta hankintapäätöksen kriteerinä.

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Maanpuolustuskoulutus MPK:n toiminnan pitkäjänteisyyden kannalta on välttämätöntä, että järjestön toiminnan rahoitus siirretään suoran budjettirahoituksen piiriin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää Maanpuolustuskoulutus MPK:n toiminnan rahoituksen siirron budjettirahoituksen piiriin.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Maa- ja elintarviketalous

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen halu osana ilmastopolitiikkaansa ajaa alas turpeen energiakäyttö on johtanut tilanteeseen, jossa voimalaitosten kattiloissa poltetaan turpeen sijaan puuta. Tämä on johtanut absurdiin tilanteeseen, jossa puuhakkeen saatavuusongelmien vuoksi sitä on jouduttu tuomaan Suomeen ulkomailta. Tämä ei ole kauppasettamme ajatellen järkevää, ja ilmastokaan ei erityisemmin hyödy puutavaran kuljettamisesta ympäri maapalloa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus täydentää käynnistämäänsä maatalouden tukiohjelmaa tuotannontekijöiden omavaraisuuden nostamiseksi sekä valkuaisainetuotannon ja -tutkimuksen lisäämiseksi.

64. Metsähallitus

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Puun ja maakaasun tuonnin päätyttyä Venäjältä teollisuutemme ja energiantuotantomme tulee tarvitsemaan lisää kotimaista puuainesta. Riittävien hakkuiden turvaaminen on taloutemme ja huoltovarmuutemme kannalta lähes välttämätön toimenpide, jota ei saa vaarantaa kotimaisilla tai EU-tason ilmasto- ja ympäristöpäätöksillä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei vaaranna metsäteollisuutemme toimintakykyä EU:n hiilinieluneuvotteluissa taipumalla itsemääräämisoikeutemme kaventamiseen tai metsiemme käyttöoikeuksien kansalliseen vapaaehtoiseen rajoittamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää käsittelemättömien soiden lisäämistä hiilinielulaskentaan ja näin kasvattaa Suomen hiilinielua todellisuutta vastaavaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa metsien hakkuumahdollisuudet kotimaisen teollisuuden kasvavia tarpeita vastaavasti.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

40. Yritysten erityisrahoitus

45. Kuljetusyritysten määräaikainen polttoainetuki (siirtomääräraha 2 v)

Kuljetusalan määräaikainen kustannustuki polttoaineiden kohonneiden hintojen johdosta on hyvin perusteltu ja kannatettava toimi, mutta valitettavasti se korvaa kustannusnoususta vain murto-osan ja on hyvin lyhytaikainen. Kustannuspaineet jatkuvat paljon pitempään, ja ilman tukea kustannukset välittyvät läpi koko yhteiskunnan teollisuuden ja kansalaisten tuotteista maksamiin hintoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa kuljetusalan määräaikaista kustannustukea, kunnes logistiikkaketjun kustannuskriisi on saatu hallintaan muilla toimenpiteillä, kuten esimerkiksi polttoaineiden valmisteveron alentamisella tai ammattidieselillä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena,

että edellä ehdotetut 29 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperusteluissa ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 1 ps

Helsingissä 21.6.2022

Ville Vähämäki ps
Sami Savio ps
Jari Koskela ps
Vilhelm Junnila ps
Jani Mäkelä ps
Jussi Wihonen ps
Lulu Ranne ps

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp Vastalause 2 kok

Vastalause 2 kok

Yleisperustelut

Ilman kestäväää taloutta meillä ei olisi suorituskykyisiä Puolustusvoimia, maailman parasta koulua, toimivaa terveydenhuoltoa tai hyvää joukkoliikennettä. Olemme huolissamme hyvinvointipalveluiden tulevaisuudesta ja yhteiskuntamme kriisinsietokyvystä. Mitä kauemmin uudistuksissa viivytellään, sitä heikommaksi taloutemme rapautuu ja sitä kapeammaksi muuttuu taloudellinen liikkumavaramme. Suomeen tarvitaan muutos. Hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita on uudistettava muiden Pohjoismaiden esimerkin mukaisesti asettamalla työ ensisijaiseen asemaan. Suomi voidaan uudistaa vain työllä, yritteliäisyydellä sekä tiedolla ja teknologialla. Samalla on vahvistettava ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa vastuullisella ja välittävällä asenteella.

Venäjän tuhoamissota Ukrainassa muuttaa Euroopan turvallisuustilannetta nopeasti ja voimakkaasti. Julkisen talouden hoitoon hyökkäyssodalla on kolme keskeistä seurausta. Yhteiskunnan kokonaisvarautumista on vahvistettava pikaisesti vastaamaan muuttunutta turvallisuuspoliittista tilannetta, mikä lisää menopaineita entisestään. Julkisen talouden kriisinsietokyvyn merkitys korostuu entistä voimakkaammin. Tulevissa kriiseissä on entistä vähemmän liikkumavaraa kantaa yhteiskunta poikkeuksellisten tilanteiden yli. Hiipuva kasvu korostaa toteuttamatta jääneiden rakenteellisten työllisyys- ja kasvureformien tarpeellisuutta.

Lisätalousarviossakin esitetyt merkittävät lisämenot kasvattavat julkisen talouden sopeutustarvetta. Tällä hetkellä Suomella ei ole suunnitelmaa velkaantumisen pysäyttämiseksi. Sen sijaan hallituksen päätökset heikentävät julkista taloutta. Hallitus ei tule saavuttamaan rakenteellista työllisyystavoitettaan, ja velan suhde bruttokansantuotteeseen Se tarkoittaa, että Suomi on vaalikauden jälkeen entistäkin heikommin varautunut ikääntymisen asettamaan haasteeseen, heikomilla eväillä ratkaisemassa ilmastonmuutokseen liittyviä ongelmia ja heikompi suojaamaan kansalaisia uusilta kriiseiltä. Asiantuntija-arvioiden mukaan hallituskauden jälkeen julkinen talous tulee olemaan rakenteellisesti heikommassa kunnossa kuin vuonna 2019. Julkisen talouden sopeuttaminen tulee käynnistää syksyllä annettavassa vuoden 2023 talousarvioesityksessä.

Puolustuksen ja turvallisuuden lisämenot ovat toivottuja

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo välttämättömäksi investoinnit Suomen turvallisuuteen. Venäjän bruttaali sota Ukrainassa on muuttanut Suomen turvallisuusympäristöä radikaalisti. Venäjän toimet heijastuvat koko maailmaan ja erityisesti Eurooppaan. Venäjän pienet naapurit – Suomi mukaan luettuna – joutuvat nyt huolehtimaan siitä, että ne ovat mahdollisimman hyvin varautuneet Venäjän aggressioihin. Budjettitekniikan ei tule tätä estää, ja näiltä osin siirto budjettikehysten ulkopuolelle on perusteltua. On kuitenkin huomattava, että tulevaisuudessa myös kasvavat puolustusmenot tulee huomioida sopeutuksena muualla julkisessa taloudessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 2 kok

Hallituksen tulee uudelleenarvioida poikkeuslauseke

Kehysriihessä hallitus päätti poikkeuslausekkeesta, jonka perusteella muuttuneen turvallisuustilanteen johdosta välttämättömät menot siirretään kehysten ulkopuolelle. Kehyspoikkeusta sovelletaan ensimmäistä kertaa toisessa lisätalousarviossa.

On ilmeistä, että poikkeus on kirjattu liian väljästi. Sen perusteella kehysten ulkopuolelle voidaan siirtää myös sellaisia menoja, joita turvallisuustilanteella ei voi perustella ja jotka normaalisti rahoitetaan kehysten sisäältä. Perusteettoman väljästi määritelty poikkeus on omiaan rapauttamaan kehysjärjestelmän uskottavuutta entisestään. On ilmeistä, että hallitus on kehyspoikkeuksen varjolla siirtänyt budjettikehysten ulkopuolelle myös sellaisia menoja, jotka eivät riitä turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Oikeutus puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvien menojen siirtämiseen kehysten ulkopuolelle syntyy siitä, että jokainen meno liittyy turvallisuustilanteeseen tiukoin kriteerein.

Suomalaisten ostovoimaa on tuettava tuloveroja keventämällä

Kireä työn verotus on Suomen verojärjestelmän keskeisin ongelma. Myös erittäin kireä marginaaliverotus poistaa tehokkaasti lisätyön tekemisen kannustimia. Karkeasti arvioituna, kun nettopalkka kaksinkertaistuu keskimääräiselle tulojen tasolle, maksettavien verojen määrä kolminkertaistuu, mutta käteen jäävä bruttopalkka ainoastaan 1,7-kertaistuu. Veronmaksajien keskusliiton mukaan suhteessa keskeisiin vertailumaihin Suomessa keskituloisen verotus on noin 3,1 prosenttiyksikköä kireämpää. Ruotsiin verrattuna keskituloisen palkansaajan veroprosentti on Suomessa 5,6 jopa prosenttiyksikköä korkeampi. 46 000 euron vuosittaisista tuloista suomalaiselle jää ruotsalaiseen verrattuna jopa 2 500 euroa vähemmän kuin Ruotsissa.

Kokoomus on esittänyt johdonmukaisesti siirtymää työn ja yrittämisen verotuksesta kohti kuluksen ja haittojen verotusta. Kokonaisveroastetta tulee keventää, jotta emme hinnoitele itseämme ulos maailmanmarkkinoilta. Veronkevennysten painopiste tulee kohdentaa ansiotuloverotukseen. Laaja-alaistuvan kiihtyvän inflaation ja ostovoiman heikkenemisen vuoksi veronkevennyksille on erityisen hyvät perusteet. Veronkevennykset tulee toteuttaa tasaisesti kaikkiin tuloluokkiin.

Vaihtoehtoja menojen sopeuttamiseksi on, mutta hallitus ei kykene tekemään valintoja

Hallitus on välttänyt valintojen tekemistä rikkomalla kehukset useaan kertaan ja nyt jättämällä kehyspoikkeuksen niin väljäksi, ettei valintoja käytännössä tarvitse tehdä. Julkisten menojen taso on tästä syystä paisunut merkittävästi ja jatkaa kasvuaan uudelta korkeammalta tasolta. Hallituksella olisi käytettävissään ammattitaitoinen virkakoneisto ja julkisen johtamisen paras osaaminen vastuullisten valintojen tekemiseen, mutta ei sitä tietoisesti tee.

Kokoomus on johdonmukaisesti esittänyt vaihtoehtobudjeteissaan, että hallituksen politiikalle on vastuullinen vaihtoehto, joka turvaa polun kohti kriisinkestävää taloutta. Kokoomuksen vaihtoehdossa tehdään selkeitä valintoja, joiden seurauksena menotaso laskee noin kahdella miljardilla eurolla, ansiotuloverotus kevenee lähes miljardilla eurolla ja julkisen talouden velkaantuminen vähenee noin 1,5 miljardilla eurolla. Valintoja tekemällä kyetään uskottavasti panostamaan esi-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 2 kok

merkiksi TKI-toimintaan, kaikkiin koulutusasteisiin ja rahoittamaan ostovoimaa sekä kasvua vahvistavat veronkevennykset.

Aluehallintouudistuksen rahoitus on korjattava pikaisesti

Lisätalousarviossa esitetään aikaistettuja maksuja hyvinvointialueille siirtona vuoden 2023 rahoituksesta sekä uusia ICT-muutosteknisten korotuksia. Kunnilta on tarkoitus siirtää sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu uusille hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Uuden hallinnontason toiminnan käynnistymisen onnistuminen on äärimmäisen tärkeää niin palveluiden laadun ja saavutettavuuden kuin julkisen talouden kestävyysnäkökulman kannalta. Jo nyt monilta alueilta on kuultu huolestuttavaa viestiä, jonka mukaan aikataulu on kiristetty äärimmilleen, määräraharviot ovat rajusti alimitoitettuja ja uusia merkittäviä kuluja on vielä odotettavissa. Rahoitusmalli on edelleen keskeneräinen ja kerää valtavaa kritiikkiä.

Vastuu on hallituksella, mikäli palvelut vaarantuvat vuodenvaihteen siirrossa kunnilta hyvinvointialueille. Jo lakikokonaisuuden eduskuntakäsittelyn yhteydessä nyt toteutetuissa olevat riskit tunnettiin hyvin hallituksessa. Niiden ratkaisemiseksi ei ole tehty riittävästi, ja ongelmat ovat jäämässä tulevien hallitusten ratkaistavaksi.

Ruoantuotanto ja huoltovarmuus turvattava

Venäjä aloittamalla tuhoamissodalla on suuri vaikutus maailman ruoantuotantoon. Venäjä ja Ukraina vastaavat yhdessä merkittävästä osasta esimerkiksi maailman vilja-, auringonkukkaöljy- ja lannoitetuotannosta. Kotimaisen ruoantuotannon kriisi on edennyt vääjäämättä ilman hallituksen mainittavaa puuttumista asiaan. Kohonneet energian ja välipainosten hinnat uhkaavat kiristää alkutuotannon toiminnan kokonaan kannattamattomaksi. Hintojen nousu odotetaan jatkuvan, mikäli Venäjän tuhoamissota pitkittyy. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen tulee viimein aktivoitua tilanteen ratkaisemiseksi. Lukuisilla tiloilla on tehty merkittäviä investointeja toiminnan kehittämiseen, jotka nyt uhkaavat vaarantaa toiminnan jatkuvuuden väliaikaisen likviditeettiongelman vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa Suomen riittävän taloudellisen, humanitaarisen ja materiaallisen tuen Ukrainalle.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset, kuinka se asettaa menot tärkeysjärjestykseen ja kattaa budjettikehyksien sisältä varautumisen ministerityöryhmän vihreän siirtymän määrärahat, jotka tulee rahoittaa kehysten sisältä.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 2 kok

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus syksyn budjettiriihessä uudelleenarvioi kehyksiin tehdyn poikkeuslausekkeen ja hyväksyy jatkossa kehysten ulkopuolelle siirrettäväksi ainoastaan sellaiset menot, jotka erittäin tiukoin ja julkisesti arvioitavin kriteerein ovat välttämättömiä muuttuneen turvallisuustilanteen johdosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus julkaisee erikseen tarkan ja yksityiskohtaisen selvityksen poikkeuslausekkeen perusteella kehysten ulkopuolelle siirretyistä menoista, jotta julkisesti voidaan arvioida, täyttävätkö ne muuttuneen turvallisuustilanteen välttämättömyyskriteerin.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset suomalaisten ansiotuloverotuksen keventämiseksi tasaisesti kaikilla tulotasoilla ihmisten ostovoiman parantamiseksi ja kasvun tukemiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset velkavastuun kirjaamisesta lain tasoisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo talouskasvun vauhdittamiseksi uskottavan suunnitelman, joka sisältää konkreettiset keinot työllisyysasteen nostamiseksi, elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi, reilun kilpailun lisäämiseksi, tuottavuuden kasvattamiseksi ja työmarkkinoiden tehostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo puuttuvat esitykset, joilla valtiovarainministeriön arvion mukaan saavutetaan hallituksen itselleen asettama työllisyystavoite 80 000 työllistettä siten, että julkinen talous vahvistuu hallituksen tavoitteiden mukaisesti 2 000 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset luvattiin kattaa työllisyyttä vahvistamalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu budjettiriihessä talouspolitiikan arviointineuvoston suosittelemalla tavalla julkisen talouden sopeuttamiseen 0,4 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosittain, jotta julkisen talouden kriisinkestokyky ja luottamus Suomen taloudenhoitoon voidaan palauttaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 2 kok

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo osana työllisyyspäätösten kokonaisuutta esityksen ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamiseksi niin, että etuustaso on korkeampi työttömyysjakson alussa ja laskee tasaisesti työttömyyden keston mukaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo osana työllisyyspäätösten kokonaisuutta esitykset etuusjärjestelmän kannustinloukkujen purkamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen reilun paikallisen sopimisen edistämiseksi kaikissa yrityksissä.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen terapiatakuusta välittömästi eduskunnan syysistuntokauden 2022 aluksi, niin että asia ehditään päättää ja saattaa voimaan kuluvan vaalikauden aikana.

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää ohjelman, jolla parannetaan julkisten palveluiden vaikuttavuutta ja tehokkuutta sekä hillitään menojen kasvua.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen sote-uudistuksesta, jonka avulla saavutetaan uudistukselle asetetut alkuperäiset tavoitteet: kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitää kustannusten kasvua. Uudistuksessa on lisättävä valinnanvapautta ja ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa käyttämiinsä palveluihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa pikaisesti esityksen pahasti puutteellisen hyvinvointialueiden rahoituslain korjaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja niiden rahoitusta koskevan erillislainsäädän-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 2 kok

nön tuomista eduskuntaan sekä yliopistosairaaloiden vaativan erikoissairaanhoidon ja valmiuden ylläpidon vaatiman lisärahoituksen huomioimista hyvinvointialueilla, joilla sijaitsee yliopistosairaala.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävät määrärahat myös palo- ja pelastustoimen toimintakyvyn ja riittävän pelastajamäärän varmistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen maataloustukijärjestelmän uudistamisesta, jonka avulla turvataan ruoantuotannon huoltovarmuus ja panostetaan tehokkuuteen sekä uudistumiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo riittävät toimet suomalaisen ruuantuotannon ja maatalouden turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus pitää kiinni parlamentaarisesti sovitusta Liikenne 12 -ohjelmasta.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei anna tiestön korjausvelan enää kasvaa vaan osoittaa määrärahat, joilla korjausvelan umpeenkurominen voidaan käynnistää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 22 lausumaa hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 2 kok

Helsingissä 21.6.2022

Timo Heinonen kok
Matias Marttinen kok
Sari Multala kok
Kalle Jokinen kok
Janne Sankelo kok
Sari Sarkomaa kok

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 3 kd

Vastalause 3 kd

Yleisperustelut

Hallituksen esitys vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi sisältää monia välttämättömiä ja odotettuja määrärahalisäyksiä mm. puolustukseen, kyberturvaan, huoltovarmuuteen, ukrainalaisten pakolaisten auttamiseen sekä kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotukseen.

Kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota erityisesti kotimaisen maatalouden jatkuvuuteen, johon lisätalousarvio tuo vain vähän helpotusta. Kotimaisen maatalouden selviämiseksi välttämättömiä edellytyksiä ovat paitsi kuluvasta vuodesta selviäminen myös tulevaisuudennäkymät, jotka innostavat investoimaan uusiin tuotantosuuntiin sekä esimerkiksi bio-kaasun keräykseen ja muihin ilmastotoimiin. Suomi ja Eurooppa eivät tarvitse enempää maatilojen konkurssseja ja kuormittuneita viljelijöitä vaan uusia nuoria tekijöitä.

Maailman köyhintä väestönosaa uhkaa akuutti ruokakriisi. Ukrainan sodan yhä jatkuessa on tällä hetkellä hyvin epäselvää, pystytäänkö maan viljavarastoja myymään ennen tämän kesän sato-kautta. Jotkin maat, kuten Intia ovat jo tehneet päätöksiä vientirajoituksista suojellakseen omia kansalaisiaan ruokakriisissä. Suomalaista ruokaa voidaan seuraavan parin vuoden aikana kaivata jopa Suomen ulkopuolella. Kotimaisen ruoantuotannon ja maatilojen ylläpitäminen on huomattavasti edullisempaa ja helpompaa kuin alas ajetun tuotannon nostaminen uudelleen.

Valitettavasti Euroopan unionin toimet ovat ruokaturvan ja maatalouden toimintaedellytysten kannalta hitaita ja osin ristiriitaisia. EU-sääntöjen tulkintojen odottaminen komissiolta on hidastanut pieniäkin maatalouden tukitoimia, kuten energiaveron lisäpalautusta. Kansalliseen turvallisuuteen ja selviämiseen liittyvissä asioissa viimeinen sana ei voi olla Euroopan komissiolla. Näin eivät tositalanteessa lopulta toimi muutenkaan EU-maat.

Kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä muistuttaa, että maataloustuotannon ja elintarvikesektorin ensisijainen tehtävä ei ole huolehtia ilmastopäästöistä, vaan ihmiselämän perustarpeista. Ilmastopäästövähennyksiä on aivan ensisijaisesti etsittävä vähentämällä fossiilisten polttoaineiden käyttöä, eikä niitä voi korvata maankäyttösektorin epävarmoilla hiilinieluilla.

Tuleva talvi tulee koettelemaan Euroopan energiahuoltoa merkittäväällä tavalla, joka voi uhmata jopa unionin yhtenäisyyttä. Suomen on oltava valmis erilaisiin riskeihin sekä suojelemaan omaa peruselintarviketuotantoaan myös poikkeusoloissa. Tähän on varauduttava jo nyt.

Oppositio on esittänyt keinoja maatalouden kannattavuuden parantamiseksi yli akuutin kannattavuuskriisin. Esimerkiksi maatalousrakennusten kiinteistöveron alentamista koskevan hallituksen esityksen (VaVM 13/2022 vp, HE 82/2022 vp) käsittelyn yhteydessä oppositio esitti, että hallitus valmistelisi lain lannoitteiden alv-palautuksesta tukeakseen sitä, että kaikki peltolohkot kannattaa edelleen lannoittaa ja viljellä.

Lisätalousarviossa positiivista on, että verotuotot ovat kuluvana vuonna ennakoitua paremmat. Suomen talous ei ole romahtanut. Talouden näkymät ovat kuitenkin erittäin epävarmat, eikä "kas-

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 3 kd

vu ulos velasta" näytä ollenkaan todennäköiseltä Suomen saati sitten velkaantuneempien EU-maiden kohdalla.

Kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä on huolissaan Suomen julkisen talouden kestävydestä. Jo syksyn lisätalousarvioissa voidaan joutua tekemään merkittäviä määrärahalisäyksiä korkomenojen kattamiseen. Suomen valtion velkakirjojen korot ovat nousseet selvästi puolen vuoden aikana, mikä näkyy julkisen talouden puskureissa. VM:n arvion mukaan vuonna 2026 menot ovat jo noin 900 miljoonaa euroa ennakoitua enemmän.

Syksyn vaihtoehtobudjetissaan KD esitti hyvinvointialueiden aloittamisen lykkäämistä muuttamalla kuukaudella, jotta hyvinvointialueet ehtivät saada tarvittavat hallinnolliset ja tietojärjestelmäudistukset parempaan kuntoon. Tämä olisi myös tuonut 2022 talousarvioon väljyyttä. On huomattava, että sote-uudistuksessa on käytännössä luovuttu yhdestä sen alkuperäisestä tavoitteesta, kustannussäästöjen saavuttamisesta. Uudistus on osoittautunut arvioitua kalliimmaksi toteuttaa, eikä kaikkien lisäkustannusten, kuten palkkaharmonisaation, kokonaishinta ole vielä selvä.

Akuuttien kriisien hoito peittää alleen pääministeri Marinin hallituksen kevyen suhtautumisen julkisen talouden kestävyteen. Hallitus on lisännyt hallituskauden aikana aktiivisin toimin julkisen talouden velkaantumista korona- ja turvallisuustoimien lisäksi. Euroopan unionissa suunnitellaan jo uusia tukitoimia velkaantuneimpien EU-maiden tukemiseksi. Suomi ei nopeasta velkaantumisesta huolimatta hyödy tällaisista instrumenteista lähellekään yhtä paljon kuin velkailemmat EU-maat. Lisäksi Suomi nettomaksajamaana on näissä järjestelyissä aina maksajaosaapuoli, eikä niitä tule hyväksyä myöskään perussopimusten no-bail-out-periaatteen vastaisina.

Edellä olevan perusteella ehdotan hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo uskottavan suunnitelman julkisen talouden vakauttamiseksi vaihteittain vahvistamalla edelleen kestävä talouskasvun edellytyksiä ja keinot työllisyysasteen nostamiseksi, elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi, tuottavuuden kasvattamiseksi ja työmarkkinoiden tehostamiseksi. Hallituksen tulee lisäksi esittää suunnitelma, jolla varaudutaan korkotason nousun aiheuttamaan julkisen talouden liikkumavaran kaventumiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu keinoihin, joilla julkisen talouden kestävyysvaive voidaan kuroa umpeen vuosikymmenen loppuun mennessä, ja aloittaa niiden toimeenpanon jo tämän vaalikauden aikana.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei nosta työnteon ja yrittäjyyden verotusta vaan pyrkii lisäämään työnteon ja yrittäjyyden kannustavuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp
Vastalause 3 kd

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Suomen maatalouden kannattavuudesta ja huoltovarmuudesta sekä ryhtyy toimenpiteisiin, joilla voidaan turvata maatalousyritysten toimintamahdollisuudet nykyisessä kriisitilanteessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa nopeasti nousevia liikkumisen ja asumisen kustannuksia ja valmistelee polttonesteiden hinnannousun kompensoimisen kansalaisille ja yrityksille veronalennuksilla ja -palautuksilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee veroelvytystoimia, jotka kohdistetaan niin, että ne vahvistavat kansalaisten ostovoimaa kiihtyvässä korko- ja inflaatiopaineessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että koko maan elinvoiman ja kasvun varmistamiseksi tiestön korjausvelkaa kurotaan umpeen ja peruskorjataan myös maakuntien ja maaseudun pahasti rapautunutta tieverkkoa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 7 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 21.6.2022

Sari Essayah kd